

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

БРОЈ 25.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 24. ЈУНА 1873.

ГОДИНА III.

О РАЗУМНОМ ЖИВОТУ.

(Свршетак.)

На свршетку још имамо само то да споменемо, да у Немачкој има друштво „за природно живљење.“ То друштво има свој устав, у коме је одређено, шта све мора чинити онај, који као члан у то друштво ступи. Овај устав има више параграфа. Параграф, то ће рећи као неки одељак. Параграф се пише овом белегом §. Кад тако тај знак стоји, то нека читалац зна, да је то параграф. Таких параграфа има устав немачког друштва за „природно живљење“ седам, и то:

§. 1. Чланови овога друштва хоће да разумно и природно живе, те да буду здрави да им у свачему добро буде; а владаће се онако, како их учи искуство, наука и она правила која вегетаријанизам прописује.

§. 2. Друштво ће ово само тако постићи оно, за чим иде, ако прво: Сваки члан његов другима за пример буде. Сваки нека сам на себе пази, савест нека му је судија, да ли се разумно или неразумно влада, друге власти нема да на њега пази; друго: Нека се сваки члан труди да искуством и науком допринесе, да се овај истинити и разумни начин живота што даље рашири; треће: Нека набавља и растурује листове и књиге, које о томе пишу; четврто: Нека склопа поместна друштва, нека сазива зборове, нека држи поучна предавања.

§. 3. Члан овога друштва је онај, који се упише у њега обвезујући се, да ће савесно разумну науку живљења, вегетаријанизам ширити.

§. 4. Друштвене послове обавља одбор у ком су три члана: председник, перовођа и благајник, које сваке године скупштина гласањем бира. Ако који од ове тројце, пре него што година истече, из друштва изађе, то остали изаберу заменика му.

§. 5. Сваки члан плаћа годишњи прилог, какав он хоће. Одбор даје сваке године рачуне о новцу.

§. 6. Сваке године држи се главна скупштина друштва. Где, кад и којег дана се она држи, одређује одбор, и бар четир недеље у напреду друштвеном месту члановима на знање даје. Предлози за скуп-

штину морају се одбору четрнаест дана пре скупштине писмено поднети. Ако се предлози доцније поднесу, само ће се онда у претрес узети, ако то буде време допустило.

§. 7. Чланом друштва престаје бити, ко то писмено друштву на знање даде. Тај не може новце, које уложио, натраг искати.*)

С. + Пр.

СЛИКЕ ИЗ ПРИРОДЕ.

5. Плаветнило неба.

Држимо да неће бити од штете, ако вам сад што и о небу прозборимо. Дакле кад би га ви, на прилику, само по спољњем његовом облику гледали, да боме да би вам изгледало као широк, дубоко плав свод, како је раскошно прекрило земну површину, рекли бисмо налик на оно небо, што га сликари сликају на платну и иначе. Па ипак не ће нам требати много труда, — и ми ћемо се убедити, да небо ама баш никак није плав свод, на коме су звезде приковане као вечито светли жишци. Ваља само да се сетите, да су звезде — горостасна тела, која су тако рећи ванприродно далеко од нас, да се оне крећу у просторији готово пустој, празној или напуњеној лаком материјом — етиром. Није тешко доказати, да нам се небо чини плаво с тога, што је наша атмосфера непотпуно прозрачна. Кад би смо се могли да издигемо постепено са земље, онда у колико би се издизали од ње, у толико би ваздух бивао све ређи и ређи, и напокон постао би већ тако редак, да просто на просто неби могли дисати, — најзад би га са свим не стало и ми би се наједаред нашли у чистом етиру. Шта мислите, на прилику, за што жива пада у барометру све то ниже, у колико се више пењемо на какав брег? На то је врло лако одговорити. За то, што ваздух постаје све то ређи и ређи, атмосфера постаје лакша; међу тим у исто доба видимо како нам плаветнило неба изгледа све блеђе. О свему овоме што доселе рекосмо

* Ми примисмо ове чланке у лист, према је ово још ново и у науци не решено питање. Наши сарадници који су лекари расветлиће ово питање са свога гледишта. Уред.

можете и сами да огледате. — Сад, кад би могли да се издигнемо до чистог етира, онда би плава боја савршено не стала, и кад би горе погледали, не би видели ама баш ништа, и небо би нам изгледало црно као ноћ, баш као и све оно од чега не добијамо светлости, да нам изгледа црно. Е дакле сад имамо пуно право, да запитамо, са чега нам изгледа, да је небо плаво?

Него ту ће требати пре свега још ово да запамтимо. Кад би био ваздух тако прозрачан, као етир, разуме се да нам онда и небо не би изгледало е је плаво, — тај би појав био немогућан. Тада би озго на нас падале само звездане луче; па и опет дневна би светлост била тако јака, да и опет дању не би могли видети следећу светлуцање звезда. И сами ваљда знате, да дању не видимо пламен од свеће, ако подаље стоји од нас; али ноћу, све и да је на повећем растојању видићемо тај пламен врло лепо. Из тога, дакле, веома нам је јасно, да плаветнило зависи од непрозрачности ваздуха. Наука је доказала, да у ваздуху има необично много сићушних, не потпуно прозрачних честица. Сад, кад их сунце осветли, оно им саопштава извесно покретање, и то покретање изазива нове луче, које су особина тих честица. Него те су честице саме по себи тамне, али ако буду осветљене, постају видне саме собом. Те су честице плаве боје. Ми можемо вас овај појав следећим начином да протумачимо. У ваздуху има веома много малих, плавих честица, или боље рећи, најсићаније његове честице имају плаву боју; но ова је боја тако фина, тако нежна, да се може приметити само у великој маси ваздуха. С тога, дабоме, да у соби не можемо да видимо плаветнило ваздуха; али кад на један мах на наше око ударе из атмосфере све плаве луче, онда ће нам се њихова боја чинити веома тамна и густа. То можемо да докажемо и на други начин. Кад изблиза гледате на шуму, изгледаће вам зелена; али у колико се будете удаљавали од ње њезино зеленило претвараће вам се у плавило; или наобрат. Свему је томе узрок ширина ваздушне просторије.

Са повеће даљине допиру до нас тако много плавих ваздушних честица, да нам онако у општој маси изгледају отворено плаве боје, ма да је појединце свака честица необично танана и прозрачна. То исто видимо и кад је магла, кад се по ваздуху носе веома много непрозрачних честица беле боје. Сад ако погледамо око себе на омањој даљини, оно једва ли ћемо приметити маглу. Али сасма је друга ствар ако огледамо то на повећој даљини, ту би нам та бела боја јако упадала у очи, и тешко би смо могли да распознамо на таквој даљини ма коју год ствар. На извесној дубини морска вода изгледа да је зелена; а у стаклу савршено прозрачна. Очевидна је ствар, да је узрок томе појаву један исти. Вода садржи у себи мноштво зеленкастих честица, које ћете тешко у плитвини приметити; али ако, на прилику, погледате у

већу дубину, камо се сједињују много таквих зеленкастих честица, онда ће вам вода изгледати — затворено, тамно зелене боје.

(По Ајлеру.)

Л. Ивковић.

ШКОЛСКЕ НАРЕДБЕ.

Наставни план за срп. осн. и повторне школе

(Настављено.)

Појање и певање.

У I и II разреду учи се мало литургијно појање и тропари божићи, богојављенски, цветни, ускршњи, спасовски и духовски;

у III, IV, V и VI, разреду: тропари васкрсни и остали празнички и светитељски, неки кондаци и ирмоси по прописаној књижици.

Уједно се текстови разјасне по књижици: изјаснење црквеног појања од Вукићевића, и науче се на изуст.

Осим тога науче деца певати и неке одабране светске песме, и то од оних у буквару, читанкама и упутствима, и пази се у старијма разредима на хармонију.

Краснопис

У I, разреду нема, осим у колико се пази да се лепо праве црте и писмена;

у II разреду пишу се по потреби сваке недеље по више пута она писмена мала и велика, која се не уме лепо да напише. То се продужује и у III и IV разреду, све дотле, док сваки то лепо пи сати не научи.

Цртање.

Ово се ради по књизи: упутство за цртање и то:

у I и II разреду ради се 1-во коло, по прегледалицама, како их нацрта учитељ на очиглед деце кредом на табли; или по онима облицима изрезанима од круте артије, с којих деца прегледају, или околу њих линије вуку;

у III и IV разреду ради се 2-го коло од цртежа по упутству, с прегледалицама, или са ствари у соби и на пољу;

У V и VI разреду ради се 3-е коло по упутству, цртање предмета из даљине; а на даље цртају се облици од лишћа, цвећа, плодова, удова човековог и животињског тела и справе домаће и друге; вештији, цртају слике од људи, животиње, предела и друго; а девојке цртају и прегледалице потребне за вез и за друге женске радове.

Гимнастика.

Ову раде мушка деца с мушком, а женска с женском, самце, на двоје или у хрпама, и то:

самце вештају се у играма с рукама, ногама и трупом, у трчању, скакању у вис, у дуж, с висине и преко препона;

на двоје, вештају се у вучењу, турању, дизању, ношењу, хрвању и другим играма;

у хрпама вештају се у прављењу редова, и ходу, трчању, окретању у ма, и у редови игрању оних дру-

гих друштвених игара, како има изложено у три кола гимнастичких игара, и другим играма у школском листу и пријатељу младежи.

Што се тиче војничких вештаба, које се ради са дечапима из најстаријег разреда, има се наћи вешт војак, да децу научи у овоме, као и у пливању, где је згоде за ово.

Б. У ПОВТОРНОЈ ШКОЛИ.

Овде се повторавају и раширују она знања, што су у основној школи свршена, и додају се она, што су за живот нужна, и то:

повторава се наука хришћанска, читање црквено словенско, писање, земљопис, природне науке, појање, цртање, и гимнастика, и то онако, како је у дневној школи са најстаријим разредима рађено;

а раширују се и додају даље потребна знања из рачуна, повеснице, грађанских права, даља знања о његовању здравих и болесних и поглавито знања из домаће и пољске привреде и домовинства.

У рачуну, уз повторавање онога што је свршено додаје се настава у простом књиговодству за добра домаћина и домаћицу и разјасњује се устројство и корист од штедионица, народних банака о осигурању имања, и од других корисних завода и задруга излажући то све рачунима.

Из повеснице додају се даље одабране слике из домаће и опште повеснице, особито одабрати примери отачаствољубља и јунаштва у описима простим и песничким, који се уче и на изуст за декламовање.

Из грађанског права изјасњава се најнужније о праву наслетства о праву меничком, о поступку конкурсуалном и о закону криминалном.

Из науке о неговању здравих и болних додаје се за женскиње најнужније о неговању мале деце.

Најглавнији су предмети за читање, и то: питања из домаће и пољске привреде и из домовинства, особито о држању хранењу и његорању стоке и бирању најбољих сојева исте, о обрађивању и гнојењу земаља и о ротилима, о избору воћа расада и усева и о највећој добити од њих, о разумном кућењу и заштеди особито онога, што с незнања и невештине газда и газдарина узалудно пропада.

Све ово читаће се по књижицама што су код дневне школе наведене за учитеље, а осим тога одбираће учитељи најлепше чланке из стручних листова, сељака, тежака, господског листа, домаћег лекара, гласа народа, магар и од прошлих година, и то одбирајући за мушке што се више мушких, а за женске што се женских тиче, као што је: држање коња, овце, челе, воћака, винограда, ливада, шуме, и друго и држање краве, живине, хранење свилене бубе, неговање цвећа и расада у врту, све о домоводству, о чувању и неговању здравих и болних, особито мале деце.

При одбирању предмета пази се поглавито на предстојеће радње у пољу и на дому, и предузимље се

оно чему је време, гледајући уопште, да се ни једна за науку згодна прилика не пропусти.

При овом читању поглавит је рад слободан разговор и претрес онога, што се прочита, за то је главна задаћа учитеља, да ову одраслију младеж наведе на разговор, тим радије ће после то читати и слушати и на ове часе долазити.

За домаће читање одбира учитељ из школске књижице, што је најбоље, и на шта ко највећу вољу има, па даје и намеће под условом, да сваки оно свесно проучи, како ће после укратко својим речима свима у школи казати. Још ће упутити учитељ одраслију младеж ову да се сама уме наћи у књигама, листовима, особито у календару.

У ручним радовима иде се у повторној школи на то, да се дечапи практично науче бар најважнијем, што треба ручна рада око држања стоке, челе, воћака, винограда, њива, ливада, и друго; а девојке да се практично науче свему што треба ручна рада око разумнога држања куће, соба, кујна, тавана, подрума, и њихових намештаја и судова, око држања дворца и кошара, око спреме и држања хране и одела, око млекарства и држања краве, неговања живине, хранења свилене бубе, подизања цвећа и расада, особито мешње хлеба, готовљења јела, одбирања и чувања смокова преко зиме, и друго.

У цртању, које је најважнији предмет за варошке особито за шегртске школе иде се на то, да се ова одраслија младеж извежба управљању цртежа потребних за своје занате, по прегледалицама за занатлијско цртање.

У сеоским школама вежбају се сви дечапи у цртању планова од најудеснијих сељачких кућа и стаја за газдовање, и од најудеснијих вртова и насада, а девојке праве цртеже потребне за крој рубља и руха.

Најпосле певањем и гимнастиком ваља ићи поглавито на то, да се заведу певачка и гимнастичка друштва.

ОСНОВА ЗА ПОДЕЉЕЊЕ ЧАСОВА

А. У дневној школи.

По §. 17. од уредбе за српске народне школе траје учење у овој школи 6. година, са 6 годишњих течаја, и има 6 разреда деце; по §. 33 имају се држати предавања 25 часова недељно, по 3 часа пре, и по 2 по подне и то осим гимнастике и ручних радова у врту. Часови су заједно са радовима и гимнастиком зими пре подне од 8. до $\frac{1}{2}$ 12, по подне од 2 до $\frac{1}{2}$ 5 или од $\frac{1}{2}$ 2 до 4' а лети пре подне од 7 ил $\frac{1}{2}$ 7 до $\frac{1}{2}$ 11 или до 10, а по подне од 3 или $\frac{1}{2}$ 4 до $\frac{1}{2}$ 6 или до 6. Зимњи течај броји се од 1-вог Марта, а летњи до краја школске године.

Предмети по часовима иду сваки дан овако:

Пре подне, прво по часа наука хришћанска, а сукотом повторење и препит;

за тим три четврт часа рачун и геометријско обликовље;

за тим чеврт часа одмор, и то на пољу, да се међутим школска соба добро проветри;

по томе три четврт часа читање (српско, словенско, и где треба немачко ил мађарско, и изјаснивање стварно и језикословно;

за тим четврт часа појање са изјаснивањем словенских текстова;

по томе опет четврт часа одмор на пољу, да се опет соба добро проветри;

најпосле један час и више цртања, краснописа и ручних радова женских или кад је време, оних радова у врту.

По подне, прво по часа је писање са језикословљем и писмени састави;

за тим по часа читање поглавито с препитивањем ученог на изуост и декламовањем;

по томе четврт часа певање с рецитовањем оних текстова;

за тим три четврт часа стварна поука и то на изменце: настава у гледању с вежбањем у говору и разумевању, земљопис, повесница, права и дужности грађана, природопис, физика и наука о чувању здравља;

најпосле по часа гимнастика, и то на изменце игре самачке, девојачке и друштвене, а кадкад вежбава чулна и војничка.

По томе има недељно:

за науку хришћанску	2 часа
за рачун мање $\frac{1}{4}$. . .	4 „
за читање мање $\frac{1}{4}$. . .	6 „
за појање	$1\frac{1}{4}$
за писање и саставе	2. часа
за певање	1 „
за стварна знања . . .	3 „
за гимнастику	2 „

и за цртање, краснопис и ручне радове 3 до 5 и 7 часова.

Четвртак је дан за одмор, осим где је због недељног вашара други који дан удеснији. Ако би преко недеље пао празник, или се другаче који одшколски часова изгубио, то се исти накнади четвртком или ти другим одмор даном; другаче се у тај дан лети изводе деца у поље или у врт, и онда се допуњава поука у радовима.

Суботом по подне пре вечерња држи се кратак преглед свега рада што је оне недеље свршен, а по томе се иде где је обичај на вечерње, и после на гимнастику.

Недељом и празником пре службе чита се дотично еванђелије и апостол уз српски превод, и казује се значај оног празника или се читају ил казују главне црте из живота оног светог.

При подели разреда на учитеље пази се на § 36, те ако је 1 учитељ, то мора држати сву мушку и женску децу, и нема 6 већ само 4 разреда деце, макар да деца шест година школу походе.

Исто тако је, ако су два учитеља; сваки држи само по 4 разреда деце, али један само мушку, а други само женску децу.

Ако су три учитеља онда држи један женску децу, као озго, а 2. држе мушку децу, и то сваки по три разреда; то јест један држи I. II. III. разред деце, а други држи децу из IV. V. VI. разреда; а ако су четир учитеља, то држе два мушку, а два женску децу сваки по три разреда.

Ако је пет учитеља, онда држе два женску децу као озго, а три држе мушку децу, сваки по два разреда: A I. и II. разред B III. и IV. B. V, VI. разред деце. Исто тако држе од 6. учитеља, 3 мушку а 3 женску децу сваки по два разреда.

Од 7 учитеља држе три женску, а четири мушку децу, и то старије разреде V. и VI. сваки за себе а млађе по два заједно. Исто тако држе и осам учитеља, 4 мушку а 4 женску децу, најстарије разреде деце сваки за себе, а млађе спојено.

Од 9 учитеља држе 4 женску децу као озго, а 5 мушку, и то I. II. разред заједно, а све друге разреде засебно исто тако. Исто тако држе њих 10 учитеља 5 мушку, а 5 женску децу.

Од 11 учитеља држе 5 женску децу као озго, а 6 мушку, сваки разред засебно, а кад дванајет учитеља, онда се и сви 6 женских разреда држе засебно.

У школама где је више разреда деце заједно код истог учитеља и у самој соби, онде су заједнички радови: појање цртање, краснопис, писање певање, а остале предмете ради учитељ са сваким разредом, засебно, тако, да док с једним разредом ради дотле остали разреди или слушају оно, као науку хришћанску и науке стварне; или раде исто оно, ал тихо, у себи, и то по задаћама, што учитељ зада; тако је у рачуну и читању; или задаје сваком детету, да се вешта у оном предмету, у којем је највећма заостало, па то и у оним часима што су одређени за краснопис и за цртање. (Наставиће се.)

КОЈЕ ПОСЛОВЕ ТРЕБА ЗЕМЉОДЕЛАЦ, СТОЧАР И БАШТОВАН, У МЕСЕЦУ ЈУНУ ДА ИЗВРШЕ?

Сваки онај земљоделац, који је репе садио, треба овога месеца да је оплеви и окопа, тиме ће учинити, да ће му репе много крупније бити; а земљоделац баш мора за то и ићи, да их што крупније добије.

Ко има толико детелине, да је обе и за зиму да остави, тај се мора добро у памет узети, како ће је сушити, да му дотелина не захвати влагу, јер ће му онда поплеснивити и укварити се. Кома је год могуће, нека је не суши на земљи (н. пр. на детелишту), то никад не ваља. ту се најлакше уквари, а и много се времена губи честим превртањем: најбоље је на за то направљеним рашљама, или где тога нема, кућном брову.

СВИЊА, ХРАНА ЗА ЧОВЕКА.

Сточар треба стоку за рана на радњу да гони, а пред подне треба да је из јарма пусти, да се одмори. У великој пренеци никад нетреба стоку на радњу гонити.

Овце треба пред подне у ладовину терати. Кад је велика пренека, и кад овце много зелене траве једу, могу се врло лако разболети, пак је за то врло добро, да им се да мало соли да лижу — то ће их од сваке болести сачувати.

Свиње не треба у пренеци сунчаној истеривати, него се ваља зато побринути, да буде на близу ладовине и довољно воде. На великој врућини, ако нису приклоњени, пију многу воду, те се лако поболу; њима треба ладовина и воде за купање.

Овога месеца је најбоље да се петлићи копуне а гуске „чупају“.

Пауци врло радо у ово доба на кошнице насрћу, зато треба на кошнице пазити и чистити их.

Баштован ће сваки овога месеца на окопавање и плевљење пазити. Кел, карфиол, келерабу, купус и целер можеш садити, а што си пре пресађивао, треба сад да се окопа и дојни део земљом обгрне, јер оће доле да одрвени, а овако речену зелен од тога, земља чува. — Спанаћ, гра и пасуљ и сада још сејати треба, како би од сваког тог и под јесен имали. Сеј и ротквице месечарке исто тако и доцну (зимну) салату, јер како збереш броставце, одмах прекопај ону леју и расади зимну салату. Сад треба и зимњу роткву да посејеш.

Растило млади калемака треба од траве оплевити и окопати, особито кад је земља влажна ал пази, да жилице не повредиш. Сваки калем треба да има поред себе тачку (колац, притеку), да га неби ветар предомио, или га живинче прерухало. Ако би се изданци из жила појавили, треба их одма откопати, или их са оштрим ножем баш до тачке одсећи, а рану ону маленом замазати. Ако би било суше, треба их заливати. Оне калеме који нису до Ивана-дна избили, треба оставити да из дебла изданци порасте, како би за идуће калемљење (навртање) шибљика било. При крају овога месеца могу се трешње, вишње и кајсије на живо око калемити.

И сад још може бити на воћкама гусеница које ваља очистити.

Почем је овога месеца обично велика суша, то ваља пазити на оне куће и стаје, које су сламом, роговом, ситом или трском покривене, те около њих нављиво ваља с ватром опходити, пак и своје млађе ваља опоменути, јер је после бадава вика, псовка, јаук и лелек, кад је већ учињено. Особито ваља на децу пазити.

Дан је овога месеца 16—16½ сати дугачак.

(„Сељак.“)

„Како се који народ храни, онако и пролази! — вели један Француз; а славан један испитач природе са свим јасно каже: „По томе, колико један народ меса троши, — по томе се може сазнати, колика је снага у тог народа и колико он на политичком пољу вреди; тако се исто по томе може сазнати, како стоји с једном земљом.“

Кад је то тако, онда од свиње највише зависи снага и политичка важност једног народа, то јест, од ње највише зависи срећа његова, јер свиња је животиња, који су свагда и свугде јели осим тамо, где то поднецске прилике не допуштају или где се људима због самог њиховог живота не да. Тако људи, који не живе на једном месту, него се сваки час тамо — амо сељакају, — они, да како, да се не могу хранити свињом, која мора на једном месту неговати и товити. Мојсије је врло мудро урадио, кад је својима вернима забранио, да не смеју јести свињетине, јер Чивути живећи у топлој земљи, могли би навући на се страшан помор и тешке бољетице, кад би јели свињећег меса.

Истина имаде их, који казују, да човек по себи није месождер, т. ј. да му неје месо главна храна; али је света истина, да човеков желудац, удеснији за то, да сварује рану од животиња, него храну од биља, и да месна храна чини, да се крв и мишићи лакше и брже развијају. До душе приноведају путници, који су од пређе путовали по источним крајевима Азије, да тамошњи људи могу толико исто и тако исто радити као и ми у Јевропи, ма да се они тамо самим пиринчем хране; али то је проста гатка у коју данас већ нико више не верује. Има данас људи „вегетаријанаца,“ т. ј. такових, који се самим биљем хране па препоручују ту храну и другим људима, јер осим других страна њених, она чини, да човек буде према човеку искренији и да се не подаје тако лако злим опачинама и гадним страстима. Размишљамо ли здравим разумом о томе, оно ћемо истина бог, наћи у томе истиног; — али обазримо се не наш практичан живот, на живот онакав, какав у истини јесте, то ћемо видети, да сваки рад као да доказује људима: људи, храните се месом! — Вера старих Инђана, тако звана буђанска вера, препоручује својим вернима, да се хране биљем, јер се тако боље „чисти душа“ и човек се пре склони, да „љуби истину и твори добро;“ — али „свак своју робу хвали,“ тако и ми не дамо, да има боље и лепше вере над нашом, а бога ми наша вера то не заповеда, дакле не ћемо слушати, ни шта Будта вели.

„Чим се, ти бога ти, храниш?“ приповедају, да је запитао гладни Влах свог земљака, снажног Сикуљца.

„Е чим, — букурузом!“ одговори Сикуљад.

„Та не може бити!“ рећи ће Влах зачуђено. „Вала, и ја једем из дана у дан саму мамаљугу, па готово да ме ветар обори.“

„Е да како!“ опет ће Сигуљац, „Ја се истина храним кукурузом, а не тако као ти. Ја њим угојим моје свиње, на их онда кољем, и њиховим се месом храним. Ради и ти тако, па ће ти бити већи берибет од твојих кукуруза.“

Има читавих народа, којима је свинско месо нај слађа храна, па га силно треше. Сиротињи, која не може угађати свом желуцу, — њој је свињетина једина месна храна; за то се може рећи, да је свиња стока сиромаша човека. Масногузи Шваба чешће ће у у пали рећи, да је свиња перната, па да може прелетати преко живице, била би врснија него сва живад и све птице.

У свињском месу мало има беланцета и воде, а пуно је масти и лепкавих састојака, с тога оно јако пита, а баш с тога се и онако силно троши. Још су стари Грци и Римљани знали, да је свињетина врло добра храна за човека. Тако стари грчки писац Гален вели на једном месту: „Свако месо, кад се добро скуха, да је човеку крв; али тек најбоље је оно месо, које је пуно добра сока, као што је свињеће месо.“

Сви писци из средњег века, који су о тим стварима писали, — сви се до једног слажу у томе, да свињетина врло добро пита. Један од њих вели, да се осим сваког другог меса свињско месо најпре може поредити с човечјим месом.

Па није само то добра страна у свињског меса, што добро пита и што је тако крсно, да га силан свет у медени кус једе, него се оно може и на силне начине зготовити. — стари римски писац Плиније вели, на педесет начина. Немачки писац Конрад Херезбах, који мора да није никад не преко гледао на шунке, кад је казао: да је знао Мојсије за шунке, за пело неби никада забранио својим „вернима“ да не једу свињетине, — он вели, да кус у свинског меса може бити од педесет врста.

Веровао ко речима плинијевим и херезбаховим или не веровао, тек ово је истина: како се свиња тови, до тога много стоји. Од товљења онајвећма зависи, какав ће јој кус имати месо и какво ће бити на оку, хоћели бити сухопарно и крто или ће бити сочно и пуно масти; најзад и то, хоће ли сланина бити сухопарна или ће издати доста масти.

За то при товљењу нека то има на уму сваки кућанин и тецикућа, па макар се и обистинила гатка брата Словака, који гата, да су код нас ограда све од самих кобасица.

(По немачком.)

— цки.

ПЧЕЛАРСКЕ ПОУКЕ.

од

Н. Бабића-Бабе

нар. учитеља.

Највећи непријатељи пчела.

Сваки кованција треба да се израна упозна са непријатељима своих неуморних раденика. Непријатељи пчела, који их немилице тамане сваки дан ово су:

1. Мишеви. Кад су кошнице преко зиме остављене, мишеви продру кроз лето (врата) унутра, и поједу мед и пчеле, које они појединце с гомиле скидају; саће и кошницу напуне гадним и несносном смрадом, пак шта више и легу се тамо. Лети, кад су кошнице на пољу, пак се неусуђују да улазе у кошнице и стоје код врата, и счепају при улазку пчеле. Ово особито ноћу чине, ал ји многи и главом плати кои се усуди у кошницу ући. —

Због тога треба, особито кад су кошнице на зимшту остављене, лета умалити и с' решеткама запушити, да не може миш у нутра, ал пазити треба да пчеле доста ваздуха добију.

2. Пауци. Ови ватају пчеле у њиховим научинама и исисају их.

3. Жабе. Ове су управ рећи најгори непријатељи пчела, и тамане их кад се на земљи одмарају, или их грабе са ниско лежећи кошница. Зато треба кошнице више држати да се жаба не може попети, а близу кошница траву не трпети, гд се жабе радо задржавају.

4. Жутовољка и Муволовац. Ови хватају пчеле кад лете и највише кад је време кишовито, кад им друге муве и мушице непријају.

5. Ласте. Ове растерају кад кад читаве ројеве особито кад близу кошница своја гњизда граде, и ове их хватају у летењу. Гњизда од ове три тице, не треба никад трпети близу кошница.

6. Рода. Ова опет вата челе у шетњи на цветовима.

7. Сенице и Делтићи једу пчеле само пред зиму, и то овако: добу близу летана кошници, лунају кљуном у кошницу, измаме их тако напоље из кошнице, и чим се укажу, а ови их зграбе. Кокоске, и пилићи такођер их грабе са земље, кад се одмарају.

8. Осеви и Стрешевци су такођер велики непријатељи пчела. Они иду не само у кошнице и мед једу, него и пчеле хватају и свом полегу за рану носе. Ове треба с' пролећа таманити, кад само женке живе. Ове се с' пролећа око кошница са допарицом могу потући. —

9. Мрави. Они продру кроз најмање пукотине у кошнице и краду мед. Њих мораш растерати и то таманећи гњизда им близу кошница.

10. Мртвоглавац, Мртвачка глава (ноћни лептир.)

Овај продре месеца Августа и Септембра кроз лето у кошницу, кроз сред пчела, у саћу се нагута меда, пак онда изађе из кошнице.

Пчеле истина да на њега навале, али као канда му жаока слабо досађује, јер иначе или неби унутра

смео, или би га пчеле жаокама умориле. Мртвоглавци које у кошници мртве налазимо, само су без крила, која су им пчеле поодгризале и изуједале, ал на телу ништ шкодиле нису. Доказују да овакав лентир увек за једну кавену кашикицу меда изнесе. Од овог се кошницесамо онда сачувати могу, кад им лето сувимо, да неможе кроз њега у кошницу.

11. Кошњичар. То је грозан непријатељ пчелин, овај леже своја јаја у празном саћу. Лети у вече треба само код кошница стајати, пак се ови лентири виде, гди у кошницу грамзе. Ови лентири једу восак и оплету га неком научином, у којој увек седе.

Најбоља су сретства за ове ленире јаке кошнице које не могу да надвладају, јер слабе се имају с њима доста борити.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— Н. Сад. Лени изгледи, које већ сада овогодишња жетва за добру годину даје, ни најмање се не погубише и после ових наглих промена у времену. Радосна извешћа са свих страна о добрим усевима потврђују већ сада, да ће ова година нарочно у жити: шеници, јечму и зоби много боља и јача бити од обадве прошле. И сами економи, који спочетка са зељом тврђаху, да ни од овогодишња усева ништа бити неће, поричу суд те тешке се извешћем сигурношћу, да смо заиста у тврдом ишчекивању, да ће нам ова година много и далеко боље бити, нег што је одма у почетку изгледала. Та нема валда класка по коме се не би могла богата жетва предвиђати.

Због тога опажамо на један мах у цени жита изненадну промену. Пештанска пијаца показује нам већ у два примера, да се немамо бојати оскудице у рани.

Закључне цене од ове последње две недеље текоше тако, да заиста свакога иснедати моглоше. Шеница је на један мах за 30—35 новч. пала; после шенице најјаче зоб у промени цене скочи. Кукуруз, ако и не пада знатно, ипак је у изгледу, да ће знатно појетинити; Јечам се држаше још некако прошле недеље, али ове богме бележимо и код њега већ промену у цени од 10—15 п.

Обазревши се на све стране, и уверивши се о правом стању житног обрта код нас, мислимо, да ће за сад доста бити, да само наведемо житну радњу на пештанској пијаци од последње недеље. —

Закључне су званичке белешке ово.

Обрт у шеници поред свих угодности доста тих; сад је већ беше за 30 нов. јетиније, но покрај свега купаца врло мало. Једва се при посљетку тражаше, но опет цео обрт ни је ни за зрно обичну меру прешао. Зоб је такође за 5 нов. пала. Кукуруз за 15—20 п. јетинији. Обрт у свим врстама врло ограничен. Закључци за званичке белешке не бежу скоро никакви.

Изис-шеница за септ. окт. 6 фор. 65—70 п.
Раж за септ. окт. 3 ф. 90—4 ф.
Кукуруз за јуни 3 ф. 90 п. — 4 ф. Дакле се и код њега опажа знатна промена, само слаб пролаз; недељни се обрт сав своди на 361.297 п.

Зоб за јуни 1 ф. 96—98 п. тако исто за септ. октоб. Обрт недељни 362.124 према 300.033 од прошле недеље. —
Јечам врло оскудан у својој каквоћи, због чега су цене не разговетне. Увоз сав изнаша 64.722 према 73.023 од прошле недеље и 374.353 за последње четири недеље.

Грашак пролажаше много знатније него прошле недеље, Брашно безживахно.

ПОДЛИСТАК.

КО БИ ТО РАЗМРСИО.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

II.

(Наставак.)

Скупштина је отпочела. Пре него што ће бити избор још има да се реши хоће ли се купити нове рипиде, хоће ли се порта заградити са новим гвозденим „филаретима“. То је грк Марко предложио у одбору а одбор је изнео пред скупштину да се реши. Како је прочитан предлог даде грк Марко знак вигнув: И треба. Хоћемо! Старије газде дигоше шешире и ударише штаповима о патос вигнув: хоћемо! Тако је! Треба!

Дамјан Мидић неће ни да чује за нове рипиде и нову ограду. Он доказује да су старе рипиде још лене, да дрвена ограда око порте може трајати још десет година. Он вели, да је за општину срамота, што је школа мала, олупана, нит има ваљани скамија, нит друге опреме. Нису ни године таке, да се сада троши на оно, што још може коју годину послужити. Није наше спасеније у новим рипидама и новој огради него у ваљаној школи! —

Бура се спрема. Људи се комешају.

Грк Марко је сав поцрвенио. Мале ругама, више се дере нег што говори: Та шта ти нама заврћеш мозак, ти си био и против багарног торња — па јелте, људи, нема човека који ће проћи кроз село а да не замагне оком па да не каже: ао госино му и са II — чанима! То су људи! А шта би било тек још нове филарете! Не слушајте ви ту дерлад, наши су стари љубили свету матер цркву, па су онако и напредовали. Ко је за рипиде и филарете тај је за цркву ако је противан тај је против вере!

Ја сам за, ко је против?

Бура се диже. Стари пона мучно држи ред. Поп Гавра препоручује „мир, слогу и љубав“.

Мајстор Ђира Бркић док иште, иште, ал сад ено га, где оте себи реч. Дамјан га стишава да иде. Ђира нема мира хоће да им рекне, није ни њему мати испредала језик.

Знам ја — грми Ђира Бркић — За што хоћете рипиде и филарете. Твоје је то масло туторе и грк Марко. Видилисте у каси новаца, па дај да се троши. Ви то хоћете да наручуете, да се мало пари и шипари. Знамо ми и колико је тензија остало неком и неком од црквеног бакара. Ал вала нећете парити!

Бура се осу. Људи вичу. Ниво никог не разуме.

Грк Марко сав је позеленио од једа. Моја Ђурчија риче ко бесомучан: Напоље Ђиру! Тужба — прота — конзисторија — људи — Напоље!

Стари поп прети да ће распустити скупштину, ако се не смире. Стишавају се, гуњбају и мумлају

али све тишије. Кад дође до гласања, ко је за рипиде и филарете иде десно, ко није иде лево — на левој страни два човека више!

Грџ Марко, мајстор Моја, татор Васа згледаше се па — занемеше. Хрџав знае.

Пређе се на избор учитеља.

Мајстор Моја ларма шта да се читају молбенице кад ми имамо хвала Богу нашег сина, нашег Проку. Ил њега ил никога. Грџ Марко је зловољан, заузима се и не заузима се, прошло гласање смрсило му је мало рачуне, без воље је, види му се на лицу.

Дамјан, мајстор Ђира и поп Гавра говоре за свршеног препаранда Божића, као за најспособнијега.

Газда Мија виче ко бесомучан за Проку

Ако га не узму, он ће тужити општину чак до пара. Ди је то још било да ми довлачимо битанге из света код наше рођене деце. Ко неће Проку, тај напоље из општине! — У мал што није што опсовао и новим касапима! Једва га стипају.

Једни ово једни оно. Грџ Марко мигну на татора Васу овај на Моју а Моја на своју страну а школа загрми: Живио Прока!

Нећемо, нећемо Проку, он је под фалишагом — грмило је са друге стране.

И овамо и онамо. Ко слуша са сокака мисли да су се покидали. Једва у неко доба почеше се делити на десно и лево. Опет лева страна и то Божићева одржа победу али само са једним гласом!

Грџ Марко ривну као рањен лав: Ао Дамјане и кнеже одшалићу вам шалу!

Поп Гаври као да је свануло, пред очима му се отвориле изгледи за Јулу.

Већ је било пред вече кад су се људи разилазили у жестовом разговору из општине. (Наставиће се.)

Р А З Н О.

Са изложбе. У јужној галерији мађарског одељења налази се највећи део изложбених предмета, што спадају к шестој групи. У сред галерије стоји полица са доста дивном робом чизмарске вештине у кројењу, што свакоме упала у очи. Излагач је томе г. Јосиф Кристић, фабричар чизмарске робе у Вуковару. Његов општекорисни проналазак састоји се у том, да се из какве тврине и коже много више комада изреже, него је то по дојакошњим методама икад био случај. Тако изреже он из једнога риџа обичнога бринела (јака материја за женске ципеле) — 77 центиметара у дужину, а 67 центиметара у ширину — 8 пари женских комотних ципела и то од нр. 6—9 све по два пара, док се до сада одатле могло изрезати највише 5—6 пари.

На једној телећој кожи средње величине пробуши г. Кристић на разним местима 100 дугуљастих рупа, па одатле између њих ипак скроји 6 пари високих мушких ципела. Оба га покушаја у кројењу изложена су. — Као трећи изложак Кристићев стоји мера, једнака за све обућаре и оне што праве калупе. Та се мера зове пезиметар. До јако бијаху нумере за обућу у свакој земљи другачије, те се једне од других знатно разликоваху. Сад

тим пезиметром треба да се уведе равнообразност у том погледу. — Даље је изложио г. Кристић нову конструкцију подковица, што је он пронашао. Том врстом потковица било би укинута свако клизање коња на леду и асфалту, јер предњи noktи препречују клизање у напред, а стражни на страну. — Плетене мушке ципеле од лаковане коже, врло лаке и угодне, — и то је једна грана Кристићеве фабрикације. Један извездан радник може преко дан 12 пари таквих ципела зготовити.

За етнографску изложбу дао је г. Кристић неку чутуру, којој има више од 50 година. Она је од некаквога особитог дрвета, а по облику прави уникум.

Г. Ј. Кристић, кога ми лично познајемо, и који је у својој струци тако многостран, свршио је гимназију, затим је био 2 месеца шегрт, 8½ калџа, а концем године, еле за 12 месеца, би мајстором. Од то доба посвећује он сву своју снагу веома ревносно свом занату, који он непрестанце тежи да усаврши — и ето до ког је степена већ дотеро.

(Усеви по Срему, колера; камате.) Стање усева по Срему врло је тешко означити, јер су врло неједнаки. За раж веле, да је у цвету озебла. Мишеви доста квара чине. На неки мести, као по нашим Јарковцима овладала је слана дивља зоб, да су свуда принуђени, који на својим њивама јечма и зоби посејанимају, у сено покосити.

Народ по Срему врло се тешко храни. Пропасте године због слаби дохватак услед нероднице, беше принуђен продавати марву а богме и земљу, само да набави себи насупна хлеба. Лебац се једе кукурузни и с нетриљењем очекује се нови јечам да се меље.

При лошем хлебу, а нуз то једући много рибу, које има довољно, није никакво чудо, што се колера у Срему, а особито у Сланкамену појавила. Пензионисани овдашњи лечник господин Вулпе, позван је далекарском помоћу срадајућем народу помогне.

Управа народни фондова јавља свим својим дужницим да диге камату од 6% на 7%. Тако исто и управа овдашње гимназије камату подиже на 8%.

Виногради прецветавају, и врло средњу бербу обећавају. Радење снаге нема доста, услед чега је и надница до 1 ф. 16 нов. скочила

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Румунски митрополит Евгеније Шагуна умро је ових дана. У њему губе наша браћа Румуни одличног прво свештеника и великог родољуба, који је за њих живео и умро.

Осим целокупне реорганизације коју је Шагуна с поверењем свога народа у румунској цркви извео, хтео је он и својом смрћу да користи своје народу, осигурав у корист народних румун. Фондова свој живот са 100,000 фор. Слава таквом првосвештенику и родољубу!

У недељу на ноћ умрла је напрасно у Пешти гђа Марија Харип, рођ. Петровић из Земун. Преминула је од срчаног удара. Оставила је на „Матину Српску“ 500 фор. Јутрос је особеним паробродом поред Н. Сада пронешена у Земун, где ће је у породичној костурници сахранити.

Лака јој земља! —

И опет стиже глас како у босанској Градишци Турци ноћу нападоше на хришћанске станове. Срећа што је нападај оружаном руком сузбијен.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

„ШКОЛСКЕ НАРЕДБЕ.“

које је високи школ. савет у Карловцима издао за све осн. нар. школе — могу се добити у засебној књизи на 35 стр. вел. осмине ценом 15 н. ком., а ко узме више добиће рабат 15 до 20%.

Наручбине прима и тачно врши

СРПСКА НАРОДНА ЗАДРУЖНА ШТАМПАРИЈА
у Новоме Саду.